

प्रश्नपुस्तिका क्रमांक
 BOOKLET NO.

वेळ : 1 (एक) तास

प्रश्नपुस्तिका
 चाळणी परीक्षा

एकूण प्रश्न : 100
 एकूण गुण : 200

सूचना

(1) सदर प्रश्नपुस्तिकेत 100 अनिवार्य प्रश्न आहेत. उमेदवारांनी प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्यास सुरुवात करण्यापूर्वी या प्रश्नपुस्तिकेत सर्व प्रश्न आहेत किंवा नाहीत याची खात्री करून घ्यावी. असा तसेच अन्य काही दोष आढळल्यास ही प्रश्नपुस्तिका समवेक्षकांकडून लगेच बदलून घ्यावी.

परीक्षा-क्रमांक	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	
	↑ केंद्राची संकेताक्षरे				↑ शेवटचा अंक					

- (2) आपला परीक्षा-क्रमांक ह्या चौकोनांत न विसरता बॉलपेनने लिहावा.
- (3) वर छापलेला प्रश्नपुस्तिका क्रमांक तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर विशिष्ट जागी उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे न विसरता नमूद करावा.
- (4) या प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाला 4 पर्यायी उत्तरे सुचविली असून त्यांना 1, 2, 3 आणि 4 असे क्रमांक दिलेले आहेत. त्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तराचा क्रमांक उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर नमूद करावा. अशा प्रकारे उत्तरपत्रिकेवर उत्तरक्रमांक नमूद करताना तो संबंधित प्रश्नक्रमांकासमोर छायांकित करून दर्शविला जाईल याची काळजी घ्यावी. ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.
- (5) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. यास्तव सर्व प्रश्नांची उत्तरे द्यावीत. घाईमुळे चुका होणार नाहीत याची दक्षता घेऊनच शक्य तितक्या वेगाने प्रश्न सोडवावेत. क्रमाने प्रश्न सोडविणे श्रेयस्कर आहे पण एखादा प्रश्न कठीण वाटल्यास त्यावर वेळ न घालविता पुढील प्रश्नाकडे वळावे. अशा प्रकारे शेवटच्या प्रश्नापर्यंत पोहोचल्यानंतर वेळ शिल्लक गहिल्यास कठीण म्हणून वगळलेल्या प्रश्नांकडे परतणे सोईस्कर ठरेल.
- (6) उत्तरपत्रिकेत एकदा नमूद केलेले उत्तर खोडता येणार नाही. नमूद केलेले उत्तर खोडून नव्याने उत्तर दिल्यास ते तपासले जाणार नाही.
- (7) प्रस्तुत परीक्षेच्या उत्तरपत्रिकांचे मूल्यांकन करताना उमेदवारांच्या उत्तरपत्रिकेतील योग्य उत्तरांनाच गुण दिले जातील. तसेच "उमेदवाराने वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी स्वरूपाच्या प्रश्नांची दिलेल्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तरेच उत्तरपत्रिकेत नमूद करावीत. अन्यथा त्यांच्या उत्तरपत्रिकेत सोडविलेल्या प्रत्येक चार चुकीच्या उत्तरांसाठी एका प्रश्नाचे गुण वजा करण्यात येतील".

ताकीद

ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी आयोगाने विहित केलेली वेळ संपेपर्यंत ही प्रश्नपुस्तिका आयोगाची मालमत्ता असून ती परीक्षाकक्षात उमेदवारांला परीक्षेसाठी वापरण्यास देण्यात येत आहे. ही वेळ संपेपर्यंत सदर प्रश्नपुस्तिकेची प्रत/प्रती, किंवा सदर प्रश्नपुस्तिकेतील काही आशय कोणत्याही स्वरूपात प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षपणे कोणत्याही व्यक्तीस पुरविणे, तसेच प्रसिद्ध करणे हा गुन्हा असून अशी कृती करणाऱ्या व्यक्तीवर शासनाने जारी केलेल्या "परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचा अधिनियम-82" यातील तरतुदीनुसार तसेच प्रचलित कायद्याच्या तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षांच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल. तसेच ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी विहित केलेली वेळ संपण्याआधी ही प्रश्नपुस्तिका अनधिकृतपणे बाळगणे हा सुद्धा गुन्हा असून तसे करणारी व्यक्ती आयोगाच्या कर्मचारीवृंदापैकी, तसेच परीक्षेच्या पर्यवेक्षकीयवृंदापैकी असली तरीही अशा व्यक्तीविरुद्ध उक्त अधिनियमानुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती शिक्षेस पात्र होईल.

पुढील सूचना प्रश्नपुस्तिकेच्या अंतिम पृष्ठावर पहा

पर्यवेक्षकांच्या सूचनेविना हे सील उघडू नये

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

1. रवींद्रनाथ टागोरांनी 'विश्वभारती' विद्यापीठाची ही उद्दिष्टे ठेवली होती -

- (a) निसर्गाशी एकात्मता साधणे.
- (b) प्राच्य संस्कृतीचा अभ्यास करणे.
- (c) आश्रमात राहून सामुदायिक जीवनाचा आनंद घेणे.
- (d) पाश्चात्य जगाला भारतीय संस्कृतीचा परिचय करून देणे.

वरीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत ?

- (1) फक्त (a) (2) (a) आणि (b) (3) (a), (b) आणि (c) (4) (b) आणि (d)

2. नैसर्गिक सवयींपेक्षा कृत्रिम सवयींचा मनुष्य गुलाम झाला की तो हमखास बिघडणारच असे _____ चे म्हणणे आहे.

- (1) रूसो (2) जॉन ड्यूई (3) अँडम्स (4) महात्मा गांधी

3. शिक्षण म्हणजे व्यापक अर्थाने _____ हे आहे.

- (a) शालेय शिक्षण घेणे
- (b) माहितीचे संपादन व संक्रमण करणे
- (c) उद्दिष्टानुसार मानवी वर्तनात बदल करणे
- (d) प्रशिक्षण घेणे

वरीलपैकी कोणते/कोणती विधान/विधाने बरोबर आहेत ?

- (1) (a) फक्त (2) (a) आणि (b) (3) (c) फक्त (4) (a) आणि (d)

4. ज्ञान रचनावादानुसार मूल्यमापनामध्ये खालीलपैकी कोणत्या गोष्टीवर अधिक भर दिला जातो ?

- (1) अध्ययन निष्पत्ति (2) अध्ययन प्रक्रिया (3) अध्ययन मापन (4) विद्यार्थ्यांचे प्राविण्य

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

5. स्वामी विवेकानंदानी अध्ययनामध्ये या गोष्टींना विशेष महत्त्व दिले.

- (a) अंतर्निरीक्षण
- (b) एकाग्रता
- (c) श्रद्धा
- (d) पाठांतर

वरीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत ?

- (1) (a) आणि (b) (2) (a) आणि (c) (3) (b) आणि (c) (4) (b) आणि (d)

6. 'संपूर्ण जीवनाची तयारी' हे शिक्षणाचे ध्येय ही शिक्षणाची व्याख्या ह्यांनी केली.

- (1) मॅकडूगल (2) स्पेन्सर (3) लॅमार्क (4) रूसो

7. संख्याशास्त्रात ज्या गुणश्रेणीमध्ये सूक्ष्म टप्पे पाडता येत नाहीत त्या गुणश्रेणीला श्रेणी म्हणतात.

- (1) अखंडित (2) चारवारिता (3) खंडित (4) सरासरी

8. गणित विषयामधील अभ्यासलेली आकडेमोड आपणास दैनंदिन व्यवहार करण्यासाठी उपयुक्त ठरते. हे उदाहरण खालीलपैकी कोणत्या प्रकारचे आहे ?

- (1) धन संक्रमण (2) ऋण संक्रमण (3) शून्य संक्रमण (4) अर्ध संक्रमण

9. 'तीन भिन्न इयत्तामधील (इयत्ता 6, 7 व 8 वी) विद्यार्थ्यांच्या संपादनावर दोन वेगळ्या अभ्यापन पद्धतींच्या (नाट्यीकरण व चर्चा पद्धती) होणाऱ्या परिणामांचा अभ्यास' या संशोधना विषयासाठी खालीलपैकी कोणता अभिकल्प वापरतात ?

- (1) बहुगट अभिकल्प (2) आवर्तनगट अभिकल्प
(3) घटकात्मक अभिकल्प (4) एकगट अभिकल्प

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

10. शैक्षणिक मानसशास्त्राची व्याख्या करताना स्किनर _____ ला अधिक महत्त्व देतात.

(1) अध्ययन व अध्यापन	(2) अध्ययन अनुभूती
(3) विकासावस्थे	(4) समस्या सोडविण्यासाठी मानसशास्त्रीय तत्वांचा वापर

11. दोन अध्ययन विषयात साम्य आहे, म्हणून एका विषयाच्या अध्ययनाचा फायदा दुसऱ्या विषयाचे अध्ययन करताना होईलच असे नाही. अध्ययन संक्रमणाबाबतची ही उपपत्ती _____ यांची आहे.

(1) बॅंग्लेची	(2) जड्जडी	(3) थॉर्नडाईक	(4) समष्टिवादी

12. महात्मा ज्योतिबा फुले यांनी हंटर कमिशन पुढे हे विचार मांडले -

- प्राथमिक शिक्षण वयाच्या 12 वर्षापर्यंत सक्तीचे करावे.
- तळागाळातील मुलांना शिष्यवृत्त्या द्याव्यात.
- समाजाच्या गरजा लक्षात घेऊन उच्चशिक्षणाचा अभ्यासक्रम आखावा.
- विद्यार्थ्यांत श्रमप्रतिष्ठा निर्माण व्हावी म्हणून शिक्षणाची सोय व्हावी.

वरीलपैकी कोणती विधाने **वरोबर** आहेत ?

(1) फक्त (a)	(2) (a), (b) आणि (c)	(3) (a) आणि (b)	(4) वरीलपैकी सर्व

13. राष्ट्रीय अभ्यासक्रम आराखडा (2005) चा मुख्य भर खालीलपैकी कोणत्या गोष्टीवर आहे ?

- विद्यार्थ्यांने स्वतःचे ज्ञान स्वतः निर्माण करणे.
- विद्यार्थ्यांपर्यंत ज्ञानाचे संक्रमण करणे.
- विद्यार्थ्यांने ज्ञानाचे जतन करणे.
- विद्यार्थ्यांना जास्तीत जास्त ज्ञान देणे.

वरीलपैकी **योग्य** पर्याय निवडा.

(1) (a) फक्त	(2) (b) फक्त	(3) (b) आणि (c)	(4) (c) आणि (d)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

14. "शिक्षणाच्या प्रसारामाठी विविध योजनांकरिता राज्य सरकार निधी उपलब्ध करून देईल." हे घटनेच्या कलमाद्वारे सांगितले आहे.

- (1) 46 (2) 41 (3) 42 (4) 45

15. पाठ्यपुस्तक निर्मितो व अभ्यासक्रम संशोधनासाठी स्वायत्त संस्था स्थापन व्हाव्यात ही शिफारस खालीलपैकी कोणी केली ?

- (1) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 1968 (2) डॉ. कोठारी आयोग 1964 - 66
(3) शैक्षणिक धोरण 1986 (4) ईश्वरभाई पटेल समिती 1977

16. _____ कारकिर्दीतील शैक्षणिक ठरावाने प्रशिक्षण विद्यालयांना गती मिळाली व तदनुसार 1906 ला मुंबईत सेकंडरी ट्रेनिंग कॉलेज शासनाने सुरू केले.

- (1) वुडच्या (2) गव्हर्नर सर टॉमसच्या
(3) हंटरच्या (4) लॉर्ड कर्झनच्या

17. स्वातंत्र्य प्राप्तीनंतर धर्मनिरपेक्ष समाजवादी राज्यसरकार करण्यासाठी, देशातील गरिबी दूर करण्यासाठी, शेती विकासासाठी आणि उद्योगधंद्याच्या विकासासाठी शिक्षण पद्धतीत आमूलाग्र बदल अपेक्षित होता. म्हणून _____ आयोग नेमण्यात आला.

- (1) भारतीय शिक्षण (2) माध्यमिक शिक्षण (3) विद्यापीठ शिक्षण (4) हंटर

18. कोठारी आयोगाने शिक्षणात समानता आणि दर्जा सुधारण्यासाठी मांडलेल्या शेजार शाळा योजनेची नवीन धोरणात पूर्णपणे उपेक्षाच केली आहे. ही नवीन शैक्षणिक धोरणाची/चा _____ आहे.

- (1) मर्यादा (2) फायदा (3) उपयोग (4) कमतरता

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

19. "पूर्णतः राज्याच्या पैशातून चालवल्या जाणाऱ्या कोणत्याही शैक्षणिक संस्थेत कोणतेही धार्मिक शिक्षण दिले जाणार नाही." हे घटनेच्या _____ कलमा मध्ये सांगितले आहे.

- (1) 26 (2) 27 (3) 28 (4) 29

20. "शाळांतून सहकारावर आधारित शिक्षण प्रणालीला प्रोत्साहन देण्यासाठी सामूहिक उपक्रमांना, तसेच सामूहिक संपादनकुलीला उत्तेजन दिले गेले पाहिजे." हे _____ समितीने मांडले.

- (1) एच.आर. देव (2) प्रो. यशपाल (3) मलगोंडा (4) प्रा. राम जोशी

21. 10+2+3 या आकृती बंधातील 10 वर्षांचे विभाजन 5 वर्ष प्राथमिक शिक्षण, 3 वर्ष उच्च प्राथमिक शिक्षण आणि 2 वर्ष माध्यमिक शिक्षण असे _____ च्या राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणात स्पष्ट केले आहे.

- (1) 1968 (2) 1986 (3) 1992 (4) 1996

22. _____ समितीने बालशिक्षण करणारी शिक्षिका किमान शालान्त परीक्षा उत्तीर्ण आणि एक वर्षांचे प्रशिक्षण झालेली असावी असे म्हटले आहे.

- (1) एच.आर. देव (2) मलगोंडा (3) राम जोशी (4) प्रो. यशपाल

23. घटनेच्या कलम 46 मधील शिफारशीनुसार :

- (1) राज्य हे बालकांचे वय 6 वर्ष ते 14 वर्ष पर्यंतच्या मुलांना कायद्याने ठरविल्यानुसार शिक्षण देईल.
- (2) आंग्ल-भारतीय समाजाच्या लाभाकरिता शैक्षणिक अनुदानाबाबत विशेष तरतूद करेल.
- (3) भारताच्या कोणत्याही भागात राहणाऱ्या नागरिकास आपली स्वतःची भाषा, लिपी वा संस्कृती असेल त्याला ती जतन करण्याचा हक्क असेल.
- (4) अनुसूचित जाती, जमाती व अन्य वंचित घटकांच्या शैक्षणिक व आर्थिक हितसंबंधाचे रक्षण सुचविण्यात आले आहे.

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

24. “विस्तृत सर्वसाधारण शिक्षण की जे सर्व विद्यार्थ्यांसाठी माध्यमिक स्तराअखेर मूलभूत कौशल्य व भावनांक (Emotional Quotient) प्राप्त करण्यासाठी उपयुक्त ठरेल.”

वरील बाबींवर राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण _____ मध्ये भर देण्यात आला आहे.

- (1) 1968 (2) 1995 (3) 2000 (4) 2004
-

25. खालील चार संस्थांची मुख्य कार्यालये कोठे आहेत ?

- (a) महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ
(b) महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक तंत्रज्ञान संस्था
(c) महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद
(d) महाराष्ट्र राज्य दृक्श्रवण शिक्षण संस्था

पर्यायी उत्तरे :

- (1) मुंबई (2) नागपूर (3) पुणे (4) औरंगाबाद
-

26. महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व अभ्यासक्रम संशोधन मंडळाची _____ रोजी स्थापना झाली.

- (1) दि. 15 ऑगस्ट 1970
(2) दि. 2 ऑक्टोबर 1986
(3) दि. 27 जानेवारी 1967
(4) दि. 5 सप्टेंबर 1964
-

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

27. "शिक्षण संक्रमण" हे मासिक खालीलपैकी कोणती संस्था प्रकाशित करते ?

- (1) महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व अभ्यासक्रम संशोधन मंडळ
- (2) महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक तंत्रज्ञान संस्था
- (3) महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद
- (4) महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ

28. जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्थेची निर्मिती (DIET) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 1986 च्या धोरणानुसार झाली. DIET चे कार्य खालीलपैकी कोणते नाही ?

- (1) सेवांतर्गत व सेवापूर्व प्रशिक्षण देणे
- (2) अभ्यासक्रम विकसन व मूल्यमापन, नियोजन व प्रशासन
- (3) शैक्षणिक तंत्रज्ञान व अनौपचारिक शिक्षण
- (4) प्राथमिक व माध्यमिक स्तरावरील शिक्षकांचा दर्जा व वेतन निश्चित करणे

29. जिल्हा परिषदेची शिक्षण विषयक प्रमुख कामे :

- (a) जिल्ह्यातील प्राथमिक शिक्षणाची योजना करणे. नवीन शाळा स्थापन करून शिक्षणाचा प्रसार करणे.
- (b) प्राथमिक शाळांना इमारती शैक्षणिक साहित्य, सुविधा व सोई उपलब्ध करून देणे.
- (c) शाळेसाठी आवश्यक असलेला अध्यापक वर्गाची नेमणूक करून कामाचे तास व सुट्ट्या निश्चित करणे.
- (d) जिल्हा स्तरावर आरोग्य शिविरांचे आयोजन करणे.

वरीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत ?

- (1) फक्त (a)
- (2) (a), (b) आणि (c)
- (3) (b) व (d) फक्त
- (4) (a) आणि (b) फक्त

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

30. महाराष्ट्र राज्य विधिमंडळाने स्विकृत केलेल्या 1965 च्या महाराष्ट्र कायदा क्रमांक _____ अनुसार महाराष्ट्रातील माध्यमिक शिक्षणाबाबतच्या काही प्रश्नांची व्यवस्था करण्यासाठी महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक शिक्षण मंडळाची स्थापना करण्यात आली.

- (1) 48, 49 (2) 41 (3) 51, 55 (4) 42, 43

31. बी.एड. अभ्यासक्रमाचे स्वरूप हे दोन वर्षांचे असावे अशी शिफारस कोणी केली ?

- (1) 1986 चे राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण
 (2) NCTE
 (3) शिक्षक शिक्षणाचा राष्ट्रीय अभ्यासक्रम आराखडा 2009
 (4) जस्टीस वर्मा कमिटी

32. अचूक जोड्या लावा :

(a) डॉ. राधाकृष्णन	(i) शिक्षण आयोग
(b) डॉ. कोठारी	(ii) राष्ट्रीय शिक्षण पद्धती
(c) सर जॉन सार्जंट	(iii) माध्यमिक शिक्षण आयोग
(d) डॉ. मुदलीयार	(iv) विद्यापीठ आयोग

पर्यायी उत्तरे :

- (a) (b) (c) (d)
 (1) (iv) (i) (ii) (iii)
 (2) (ii) (iii) (i) (iv)
 (3) (iii) (iv) (ii) (i)
 (4) (i) (iv) (iii) (ii)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

33. _____ च्या धोरणात प्रत्येक जिल्ह्यात प्राथमिक शिक्षकांच्या प्रशिक्षणासाठी 'जिल्हा शिक्षण प्रशिक्षण संस्था' (DIET) सुरू करण्याची शिफारस करण्यात आली.

- (1) राष्ट्रीय शिक्षण धोरण 1986 (2) माध्यमिक शिक्षण परिषद 1987
(3) राष्ट्रीय शिक्षण संशोधन धोरण 1988 (4) महाराष्ट्र राज्य प्राथमिक शिक्षण परिषद 1984

34. खालीलपैकी कोणता दिवस हा राष्ट्रीय शिक्षण दिन म्हणून साजरा केला जातो ?

- (1) 2 ऑक्टोबर (2) 22 सप्टेंबर (3) 11 नोव्हेंबर (4) 5 सप्टेंबर

35. पूर्वीचे "शिक्षणशास्त्र संस्था" असे स्वरूप बदलून त्या जागी NCERT च्या धर्तीवर पुनर्रचना केलेली कोणती संस्था आता कार्य करते आहे ?

- (1) महाराष्ट्र राज्य विज्ञान शिक्षण संस्था
(2) महाराष्ट्र राज्य आंग्ल भाषा शिक्षण संस्था
(3) महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद
(4) महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय मार्गदर्शन व निवड मंडळ

36. RIE संस्था _____ मध्ये आहेत या संस्थांचे मुख्य कार्य जिल्हा स्तरावरील शिक्षक प्रशिक्षण संस्थातील प्राध्यापकांना प्रशिक्षण देणे व गणित व विज्ञान विषयांचे कार्यक्रम राबविणे.

- (1) पुणे, दिल्ली, भोपाळ, चेन्नई (2) अजमेर, म्हैसूर, भोपाळ, भूवनेश्वर
(3) चेन्नई, हैदराबाद, भोपाळ, इंदोर (4) नागपूर, दिल्ली, भोपाळ, त्रिवेंद्रम

37. शिक्षक शिक्षणाचा योग्य विकास व्हावा म्हणून शिक्षक शिक्षणाची राज्यीय मंडळे स्थापावीत अशी शिफारस खालीलपैकी कोणत्या आयोगाने केली ?

- (1) कोठारी शिक्षण आयोग (2) माध्यमिक शिक्षण आयोग
(3) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 1986 (4) विद्यापीठ शिक्षण आयोग

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

38. 1973 जून पासून मुंबई विद्यापीठात हा मुंबई विद्यापीठाचा नवा शैक्षणिक प्रशिक्षण कार्यक्रम सुरू झाला.

(1) डी.एड. (D.Ed)	(2) इ.सी.सी.एड. (E.C.C.Ed)
(3) बी.एड, एम.एड. (B.Ed, M.Ed)	(4) डी.एच.ड. (D.H.D)

39. राष्ट्रीय शिक्षक शिक्षण परिषदेने क्षमताधिष्ठित-शिक्षणानुसार शिक्षक प्रशिक्षणामाठी क्षेत्रे निश्चित केली आहेत.

(1) समाज, मूल्य, व्यवसाय	(2) व्यवसाय, व्यवहार, उपक्रम
(3) क्षमता, वर्तन, निष्ठा	(4) व्यवस्थापन, मूल्यमापन, समाज

40. याचा संबंध विद्यार्थ्याला स्वतःच्या क्रिया व स्वतःच्या ऐंद्रिय संवेदना त्यामुळे पदार्थ व त्याचा बोध होतो.

(1) क्रियात्मक उद्दिष्ट	(2) बोधात्मक उद्दिष्ट
(3) अवबोध	(4) वरीलपैकी कोणतेही नाही

41. बालकाचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम 2009 नुसार इयत्ता 6 वी ते 8 वी साठी शालेय कामकाजाचे दिवस किती असतील?

(1) 180	(2) 210	(3) 200	(4) 220

42. माहितीचा अधिकार अधिनियम 2005 या अधिनियमानुसार एकूण कालावधीत या कायद्याची विभागणी भागात केली आहे.

(1) 32; 6	(2) 30; 6	(3) 31; 6	(4) 31; 8

43. सार्वत्रिक मोफत प्राथमिक शिक्षणाची समस्या व पूर्तण्याची मुख्य कारणे 1928-29 साली कमिटीने निदर्शनास आणली.

(1) सार्जंट कमिटी	(2) हटांग कमिटी
(3) खेर कमिटी	(4) शिक्षण आयोग कमिटी

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

44. _____ यांनी 1982 मध्ये हंटर आयोगासमोर दिलेल्या साक्षीत नमुद केल्याप्रमाणे गरीबांच्या मुलामुलींचे शिक्षण होण्यासाठी त्यांच्या पालकांचे शिक्षण करण्याची गरज आहे.

- (1) महात्मा गांधी (2) महात्मा फुले (3) श्री शाहू महाराज (4) नामदार गोखले

45. राष्ट्रीय मानवाधिकार आयोगाचे अध्यक्ष कोण असतात ?

- (1) राष्ट्रपती
(2) पंतप्रधान
(3) सर्वोच्च न्यायालयातील कार्यरत किंवा निवृत्त न्यायाधीश
(4) उपराष्ट्रपती

46. बालकाचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम 2009 नुसार -

जी व्यक्ती शाळेची मान्यता काढून घेतल्यानंतर शाळा चालविणे सुरुच ठेवील ती, _____ रुपयापर्यंत द्रव्यदंडास आणि ज्या कालावधीत असे उल्लंघन करण्याचे चालू ठेवले असेल त्या कालावधीतील प्रत्येक दिवसाकरिता _____ रुपयापर्यंत द्रव्यदंडास पात्र असेल.

- (1) 1 लाख; 20 हजार (2) 50 हजार; 10 हजार
(3) 1 लाख; 10 हजार (4) 50 हजार; 5 हजार

47. _____ च्या राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणामध्ये "खडू फळा", मोहीम काढण्यात आली.

- (1) 1985 (2) 1984 (3) 1988 (4) 1986

48. "मध्यान्ह भोजन" योजनेसंबंधी कोणते/कोणती विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

- (1) ही योजना 15 ऑगस्ट 1995 पासून सुरु झाली.
(2) या योजनेत इयत्ता 1 ते 5 वी मधील सर्व मुलांना भोजन सुविधा आहे.
(3) दिलेल्या अन्नपदार्थाची पौष्टिकता 300 कॅलरी व प्रोटीन क्षमता 8 ते 12 ग्रॅम प्रति विद्यार्थी असेल.
(4) वरील सर्व बरोबर आहेत.

कच्च्या कापासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

49. 18 एप्रिल 1921 रोजी _____ हे देशातील पहिले संपूर्ण साक्षर राज्य म्हणून घोषित करण्यात आले.

- (1) महाराष्ट्र (2) ओरीसा (3) केरळ (4) प. बंगाल

50. कोणता दिवस "आंतरराष्ट्रीय साक्षरता दिन" म्हणून ओळखला जातो ?

- (1) 5 सप्टेंबर (2) 8 सप्टेंबर (3) 11 ऑक्टोबर (4) 8 डिसेंबर

51. सर्व शिक्षा अभियानाची सुरुवात भारतात _____ साली झाली.

- (1) 2005 (2) 2000 (3) 2009 (4) 2010

52. जागतिक तापमान वाढीचे पुढील परिणाम महत्वाचे आहेत :

- (a) जागतिक तापमान वाढल्यामुळे 'आम्ल पर्जन्यात वाढ होऊन वाळवंटीकरणेची शक्यता आहे'.
 (b) जागतिक तापमान वाढल्यामुळे पृथ्वीवर कांही वनस्पतीत वाढ होईल तर कांही नष्ट होतील. वनस्पती प्रजातीचे संतुलन बिगडू शकते.
 (c) जागतिक तापमान वाढीमुळे वाऱ्याची दिशा सागराकडून भूखंडाकडे राहिल परिणामी भूखंडावर पाऊस पडेल.
 (d) जागतिक तापमान वाढीमुळे प्राण्यांचे प्रजातीय संतुलन बिघडण्याची शक्यता वर्तविली जाते.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) फक्त (2) (a), (b) आणि (d) फक्त
 (3) (a), (b) आणि (c) फक्त (4) (a) आणि (c) फक्त

53. मुर्लीना मोफत प्रवास पास योजना यांच्या नावाने प्रसिद्ध आहे -

- (1) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर (2) अहिल्याबाई होळकर
 (3) ताराबाई मोडक (4) सावित्रीबाई फुले

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

57. महाराष्ट्र शासनाच्या सर्व शिक्षा अभियान कार्यक्रमांतर्गत इ. 1 ली ते 8 वी पर्यन्त सर्व मुलींना आणि अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमातीच्या सर्व मुलांना तसेच दारिद्र्य रेषेखालील मुलांना दोन गणवेश पुरवावयाचे आहेत. वरील विधान -

(1) पूर्ण सत्य आहे	(2) पूर्ण असत्य आहे
(3) अर्ध सत्य व अर्ध असत्य आहे	(4) सर्व शिक्षा अभियानात सदर बाबीचा समावेश नाही

58. महाराष्ट्र राज्यात राज्यशासनामार्फत मोफत गणवेश वाटप योजनेच्या हेतूमध्ये ही बाब समाविष्ट नाही.

(1) प्राथमिक शिक्षणाचे सार्वत्रिकरणाचे उद्दिष्ट साध्य करणे
(2) मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांचे गळतीचे प्रमाण कमी करणे
(3) 1 ते 8 वी च्या सर्व मुलांमुलींना गणवेश देणे
(4) 1 ते 4 थी च्या जिल्हा परिषद प्राथमिक शाळांमधील विद्यार्थ्यांना मोफत गणवेश पुरवणे

59. खाजगी शाळांमध्ये सामाजिक-आर्थिक दृष्ट्या वंचित घटकांतील मुला-मुलींसाठी 25% राखीव जागा दिल्या.

(1) 2005 च्या शालेय आराखड्याने	(2) 2009 च्या शिक्षण हक्क कायद्याने
(3) 1986 च्या शिक्षण धोरणाने	(4) मंडल आयोगाने

60. शैक्षणिक दृष्ट्या मागासलेल्या विभागांसाठी शासनातर्फे 2008-09 मध्ये जाहीर झालेली मुलींची वसतिगृहे योजना कोणत्या स्तरातील शिक्षण घेणाऱ्या मुलींसाठी आहे ?

(1) प्राथमिक स्तर	(2) माध्यमिक स्तर
(3) इयत्ता 1 ली ते 8 वी	(4) इयत्ता 9 वी ते 12 वी

61. आश्रमशाळांमध्ये विद्यार्थ्यांच्या संबंधी कोणती बाब पात्रतेत समाविष्ट नाही ?

(1) विद्यार्थी हे आदिवासी असावेत
(2) प्रत्येक वर्गात निवासी 40 व बहिस्थ 10 विद्यार्थी असावेत
(3) प्रत्येक वर्गात शारीरिक दृष्ट्या अपंग विद्यार्थ्यांसाठी 3% जागा असाव्यात
(4) प्रत्येक वर्गात विद्यार्थींसाठी 30% आरक्षण असावे

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

62. पुढील राज्यात 'निवासी सेतू कार्यक्रम' संपूर्णपणे अशासकीय संस्थांतर्फे राबवला गेला -

- (1) राजस्थान (2) आंध्र प्रदेश (3) मध्य प्रदेश (4) महाराष्ट्र

63. कस्तुरबा गांधी बालिका विद्यालय ही योजना _____ मुलींकरिता निवासी शाळा म्हणून स्थापित करण्यात आली.

- (a) एस.सी.
(b) एस.टी.
(c) ओ.बी.सी.
(d) अल्पसंख्यांक

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) व (b) (2) (b) व (c)
(3) (a) व (c) (4) (a), (b), (c) व (d)

64. आय.डी.एम.आय. या योजनेचे उद्दिष्ट आहे -

- (1) देशातील सर्व शाळांना सुविधा पुरवणे
(2) मागासवर्गीयांना विकासासाठी निधी देणे
(3) अल्पसंख्यांक शैक्षणिक संस्थांच्या भौतिक सुविधा वाढवणे
(4) भारतातील उद्योगांमध्ये गुंतवणूक करणे

65. खालीलपैकी आश्रम शाळेची उद्दिष्टे कोणती नाहीत ?

- (a) प्राथमिक शिक्षणातील स्थगन व अपव्ययाचे निराकरण
(b) मागासवर्गीयांच्या विकासासाठी प्रमुख प्रयत्न
(c) वन्य व डोंगराळ प्रदेशातील आदिवासींना शैक्षणिक सुविधांचो उपलब्धता
(d) आदिवासी मुलांचा शिक्षण प्रवाहात समावेश

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a), (b) व (c) (2) (a) व (b)
(3) (a) व (c) (4) (a), (b), (c) व (d)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

66. शिक्षणात, नोकरीत, व्यवसायात सर्व दुर्बल, वंचित घटकांना _____ न्यायातून आरक्षणाची व्यवस्था केलेली दिसते.

- (1) सामाजिक (2) आर्थिक (3) राजकीय (4) बहुजनहिताय

67. युनिसेफ या जागतिक संघटनेच्या आर्थिक सहकार्याने बालशिक्षण प्रकल्प हा 1982 पासून कोणामार्फत महाराष्ट्रामध्ये राज्यस्तरावर राबविण्यात येत आहे ?

- (1) महाराष्ट्र राज्य शिक्षण व उच्च शिक्षण संस्था, पुणे
 (2) महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, पुणे
 (3) महाराष्ट्र शिक्षण परिषद, पुणे
 (4) यापैकी नाही

68. 1996 या वर्षी (Learning : The Treasure within) लर्निंग: द ट्रेझर विदइन हा अहवाल प्रसिद्ध करणारी संस्था कोणती ?

- (1) युनेस्को (2) एन.सी.टी.ई. (3) एन.सी.ई.आर.टी. (4) युनिसेफ

69. आय.आय. ई.ची मुख्य तत्वे अशी आहेत -

- (a) सर्वांसाठी शिक्षण
 (b) समाजासाठी शिक्षण
 (c) सर्वांसाठी आरोग्य
 (d) उद्योगकतेसाठी शिक्षण

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) फक्त (2) (a) आणि (b)
 (3) (a) आणि (c) (4) (b) आणि (d)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

70. राष्ट्रीय प्रज्ञा शोध परीक्षा (NTSE) ही _____ या संस्थेद्वारे आयोजित केली जाते.

- (1) एन.सी.टी.ई. (2) आय.आय.ई. (3) एन.टी.ई.सी. (4) एन.सी.ई.आर.टी.

71. खालीलपैकी एन.सी.ई.आर.टी. संबंधी अयोग्य विधान ओळखा.

- (a) केंद्र सरकारच्या शिक्षण मंत्रालयाद्वारे 1 सप्टेंबर 1951 रोजी एन.सी.ई.आर.टी.ची स्थापना झाली.
 (b) एन.सी.ई.आर.टी. चे मुख्यालय नवी दिल्ली येथे आहे.
 (c) राष्ट्रीय व राज्य सरकारला शैक्षणिक कार्यांमध्ये प्रामुख्याने शालेय शिक्षणात ही संस्था सल्ला देते.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त (a) (2) (a), (b) आणि (c)
 (3) फक्त (b) (4) (b) आणि (c)

72. शिक्षण व सांस्कृतिक विकासासाठी पुढील संस्थेची स्थापना झाली -

- (1) UNO (2) UNESCO (3) WTO (4) WHO

73. हॉवर्ड गार्डनरच्या बहुघटक बुद्धिमत्ता उपपत्तीत पुढीलपैकी कोणता दावा केलेला नाही ?

- (1) अनेक बुद्धिमत्ता व्यक्तिमत्त्वाचा भाग असला तरी काही बुद्धिमत्तांचे प्रकटीकरण व्यक्ती सहजतेने करतात.
 (2) एखाद्या व्यक्तीकडे काही बुद्धिमत्तेचा पूर्णपणे अभाव असतो.
 (3) व्यक्तीला जितक्या प्रमाणात विविध प्रकारच्या संपर्काचा (Exposure) लाभ होईल त्याप्रमाणात तिला स्वतःच्या बुद्धिमत्तांची व त्यांच्या सामर्थ्याची ओळख होईल.
 (4) बहुघटक बुद्धिमत्ता चाचण्यांच्या आधारे व्यक्तींना स्वतःच्या बुद्धिमत्ता कला शोधण्यास मदत मिळेल.

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

74. एका संयुक्त व्यवस्थापनाकडून (Cooperates) सामाजिक जबाबदारीचा (CSR) भाग म्हणून काही शाळांना "वाचन छंद कक्ष" उभारून दिले जात आहेत. या संबंधात शाळेतील व्यक्तींच्या प्रतिक्रिया पुढील आहेत.

- मुख्याध्यापक :** आमचे विद्यार्थ्यांचे पालक फारसे न शिकलेले व अशिक्षित आहेत. त्यांच्या पाल्यांच्या साधारण क्षमता विकसित करता करता आमच्या नाकी नऊ येतात. पुस्तके आपून टाकली की यांची कामे संपतात.
- अध्यापक :** आमचे अधिकारी किती अभ्यास करून घेतला, परीक्षांत किती उत्तीर्ण विद्यार्थी झालेत हे विचारतात. पालक मुलांना कमी टक्के गुण का पडले असे विचारतात म्हणून या कक्षात लक्ष घालणे आम्हाला शक्य नाही.
- पालक :** आमची मुले परीक्षा चांगल्या गुणांनी उत्तीर्ण झाली की झाले आम्हाला पुरे. उगाच त्यांच्या डोक्याला ताप नको. मुले पुस्तके वाचत राहिली तर त्यांच्या डोक्यात अभ्यास कसा शिगणार ?
- पुढारी :** त्यांच्या आई-वडिलांना कधी वाचले होते तर त्यांचा मुलं वाचतील. त्यांच्या डोक्यावर पुस्तक ठेवून काय उपयोग, त्यांच्या डोक्यात त्यातलं काहीही शिगणार नाही. त्याऐवजी पैसे द्या आम्ही ते खर्च करू.

या प्रतिसादांच्या अंगांने आस्थापनाने करावयाच्या जास्तीत जास्त उचित कृती निवडा.

- (a) असे कक्ष स्थापन करण्याऐवजी मुलांना पुस्तके वाटावीत.
- (b) मुलांत चिकाटीने वाचनाची गोडी निर्माण करणारा ग्रंथपाल वा अध्यापक या कक्षात नेमावाजो आठवड्या-पंधरवड्यातून विशिष्ट दिवशी, विशिष्ट शाळेत जाऊन आपले कार्य करेल.
- (c) सर्व संबंधितांसाठी शिक्षक-पालक संघटनेमार्फत उद्बोधन सत्राची योजना करून विशिष्ट शाळेसाठी संबंधित अध्यापक-पालकांना वाचनाची गोडी आहे त्यांच्यावर त्या शाळेतील मुलांना वाचनाची गोडी लावण्याची जबाबदारी सोपवावी.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त कृती (a) योग्य कारण पुस्तके मुलांनीच वाचायची आहेत.
- (2) फक्त कृती (b) योग्य कारण विशिष्ट व्यक्तींवर जबाबदारी सोपवली जाईल व इतरांवर कार्यभार पडणार नाही. यामुळे वाचन संस्कृती निर्माण होण्याची शक्यता वाढेल.
- (3) फक्त कृती (c) योग्य कारण सध्या त्या गोडी असल्यामुळे ते मुलांना गोडी लावण्याचे काम जिवाळ्याने करतात. परिणामी पुस्तक वाचण्याची संस्कृती प्रस्थापित होण्याची शक्यता वाढेल.
- (4) या उपक्रमात जिवाळा वाटणाऱ्या शैक्षणिक संशोधकामार्फत काही शाळांत संशोधन करून (b) व (c) या कृती प्रायोगिक पद्धतीने त्या कृतींच्या परिणामकारकतेची चिकित्सा करून नंतर परिणामकारक डावपेच (strategies) रचून ते प्रत्यक्षात आणण्याबाबत निर्णय घ्यावा.

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

75. पुढीलपैकी कोणते गृहीतक ज्ञानरचना अध्ययनात अंतर्भूत नाही ?

- (1) अनुभवांना अर्थ देण्याच्या प्रक्रियेत व्यक्ती अनुभवाच्या आकलनाची रचना करते.
- (2) हे आकलन म्हणजेच बाह्यविश्वाचे वैयक्तिक पातळीवर केलेले अर्थनिर्वचन असते.
- (3) या आकलनाचे मूल्यमापन किंवा परीक्षण हे इतर व्यक्तींकडून केले गेले नाही तरच व्यक्ती चुकीच्या किंवा गैरसंकल्पना बाळगते.
- (4) स्वतःच्या आकलनाचे संप्रेषण करताना, त्या आकलनाचा उपयोग करून समस्या सोडवताना, त्या आकलनाच्या आधारे नवे अनुभव घेताना व्यक्ती स्वतःच्या संकल्पना बदलते, नव्याने रचते.

76. महाराष्ट्रातील शाळांच्या प्रतवारीसाठी मुख्य मुद्द्यांत कोणता घटक समाविष्ट नाही ?

(1) भौतिक सुविधा	(2) शालेय व्यवस्थापन
(3) विद्यार्थ्यांचा आहार	(4) विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकास

77. चिंतनात्मक विचार विकसित करण्यासाठी खालील कृतींचा वापर होऊ शकतो.

- (a) भूमिका पालन कृतींचा
- (b) समस्या निराकरण कृतींचा
- (c) प्रश्न उपस्थित करणाऱ्या कृतींचा
- (d) परीक्षेला सामोरे जाण्याच्या कृतींचा

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) फक्त	(2) (a) आणि (b) फक्त
(3) दिलेले सर्व	(4) (b), (c) आणि (d) फक्त

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

78. सातत्यपूर्ण सर्वंकष मूल्यमापनातून साधना येणारी कोणती बाब उचित नाही ?

- (1) विद्यार्थ्यांला स्वतःच्या विकासाबाबत जागरूक ठेवणे.
- (2) विद्यार्थ्यांवरील लेखी व स्मरणावर भर देणाऱ्या परीक्षांचा ताण कमी करणे.
- (3) विद्यार्थ्यांच्या विविध क्षमतांच्या प्रकटीकरणाला विविध विषयांतर्गत संधी निर्माण करणे.
- (4) विद्यार्थ्यांना ताण वाटू नये म्हणून त्यांना स्वतःबाबतच्या वास्तवाची ओळख करून देण्याऐवजी, त्यांना उच्च श्रेणी देऊन वरच्या वर्गात दाखल करणे.

79. राष्ट्रीय अभ्यासक्रम आराखड्यात ज्ञानरचना वादाविषयी कोणती तत्वे नमूद केली आहेत ?

- (a) ज्ञानाची रचना म्हणजेच अध्ययन प्रक्रिया होय
- (b) विद्यार्थी ज्ञानाची रचना करतात
- (c) पुर्वानुभवाच्या आधारे विद्यार्थी ज्ञानरचना करतात
- (d) वातावरणाशी होणाऱ्या आंतरक्रियांमधून विद्यार्थी ज्ञानरचना करतात

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a) आणि (c)	(2) फक्त (a) आणि (d)
(3) फक्त (b) आणि (c)	(4) वरील सर्व

80. बहुवर्ग अध्यापन करताना शिक्षकाला पुढील अध्यापन तंत्र वापरत येतील.

- (a) जोडवर्ग पद्धतीचा वापर करणे
- (b) समान विषयातील समान घटकांचे अध्यापन दोन वर्गांना संयुक्तरित्या करणे
- (c) वर्ग नायक पद्धतीचा अवलंब करणे
- (d) समाजातील अनुभवी घटकांचे अध्यापनात साहाय्य घेणे

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) फक्त	(2) दिलेली सर्व
(3) (a) आणि (b) फक्त	(4) (b), (c) आणि (d) फक्त

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

81. आता व्यक्तिमत्त्व विकासाचे (संपादनाचे) सतत सर्वकष मूल्यमापन हे विविध प्रकारची उपकरणे, तंत्रे व डावपेच वापरून केले जाते. त्यातील काहींची यादी (परिपूर्ण नाही) पुढे दिली आहे. दर दिवशीच्या अध्ययन कार्याची (विद्यार्थ्यांने उपस्थित केलेले प्रश्न व उत्तरांच्या शोधासाठी केलेली प्रक्रिया, आवश्यक तेव्हा माहिती मिळवण्याच्या साधनांचा व मार्गांचा वापर करण्याची कौशल्ये, त्याच्या वर्गसंवादातील सहभाग, अभिरूप व/वा वास्तव प्रसंगांतील भूमिकापालन, गटकार्यातील सहभाग, कार्याचा, त्यातून मिळणाऱ्या अनुभवांचा व विमर्शा चिंतनाचा तयार केलेला लेखी दस्तऐवज, विविध माध्यमे व मार्ग वापरून संप्रेषण करण्याची कौशल्ये, स्व-विकासाची ध्येये गाठली जात आहेत वा नाहीत याची चिकित्सा करण्याची व त्यानुसार मार्ग आखण्याची कौशल्ये, त्याने स्वतः पुढाकार घेऊन केलेले उपक्रम व प्रकल्प इत्यादी.) निरीक्षणे वापरून, मुलाखती व अनौपचारिक परीक्षा कृतींच्या विद्यार्थ्यांच्या क्षमताविकासाच्या नोंदी अध्यापकांनी करायच्या आहेत. पण प्रत्यक्षात बहुतेक अध्ययन समूहांत यातील काहीही न घडण्याची पुढीलपैकी कारण/कारणे निवडा.

- प्रचलित अध्यापन कार्यक्षेत्राचा कल हा आहे ती स्थिती कायम राखण्याला उपयुक्त ठरतो व नव्या व्यवहाराची व नवोपक्रमांची गळचेपी करतो.
- अध्यापन व्यवहाराचे प्रचलित अवकाश हे विषय अध्यापनाचे विशेषीकरण व उच्चोच्च श्रेणीकरण यामुळे सत्तासंबंधांचे प्रश्न, आदर्श मानून केलेले साचेबंद अध्यापन व्यवहार (Teaching practice), अधिकारशाही, विविध स्वरूपाचे भेद यात गुंतलेली कार्यसंस्कृती ठरते व परिणामी सहभागी अध्ययन व परिवर्तनासाठी करायच्या अध्ययन प्रक्रिया घडून येत नाही.
- संपादनाचे व क्षमतांचे टोकाचे प्रमाणीकरण हा वास्तव व प्रामाणिक मूल्यनिर्धारण प्रक्रियेतील एक अडथळा आहे.
- शिक्षणाशी दुरून वा जवळून संबंधित असलेल्या बहुतांश व्यक्तींसाठी अध्ययन हे पारंपरिक परीक्षा उत्तीर्ण होण्यासाठी करायची स्वतःची पिळवणूक असते व म्हणून व्यक्तिमत्त्व विकासाशी त्यांना काही देणे घेणे नसते.

पर्यायी उत्तरे :

- यातील एकही भाष्य उचित नसून अध्यापकांना शिकवण्याचे काम करायला वेळ नसतो हे वास्तव आहे.
- दिलेली सर्व
- फक्त (c) व (d)
- वरील एकही नाही

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

84. कौशल्य विकासाधारित अभ्यासक्रमांची निवड करतांना व्यक्तीच्या रुचीचा व अभियोग्यतेचा शोध घेण्याची नितांत आवश्यकता आहे कारण व्यक्तिमत्त्वाच्या या दोन पैलूंमुळे व्यक्ती त्यात उत्तम प्रगती करू शकते.

वरील विधानासंदर्भात पुढीलपैकी उचित पर्याय निवडा.

- (1) हे विधान नेहमीसाठी सत्य आहे कारण व्यक्तीची रुची व अभियोग्यता हे पैलू व्यक्तिमत्त्वाचे स्थायी (innate) भाग असतात. त्यात कोणत्याही कारणाने बदल संभवत नाही.
- (2) हे विधान नेहमीच तत्कालिक सत्य आहे कारण सातत्याने बदल घडत असलेल्या परिसरातील सर्वच स्वरूपाचे संपर्क (Exposure) व्यक्तीला अनुभवता येतातच तसेच तिला स्वतःच्या अभियोग्यतेचे प्रकटीकरण करण्याच्या सर्व संधी मिळाल्याच असतील असे नाही म्हणून व्यक्ती ही सातत्याने नवे अनुभव घेत राहिली तर तिच्यात परिवर्तन होऊ शकते.
- (3) पर्यावरणात सातत्याने होत असणाऱ्या बदलानुसार रुची व अभियोग्यता शोधिका या अद्ययावत केल्या जातात त्यामुळे त्यातून मिळणारे निष्कर्ष नेहमीसाठी सत्य ठरतात त्यामुळे हे विधान नेहमीसाठी सत्य ठरते.
- (4) व्यक्ती ही परिवर्तनशील असल्याने वरील विधानांच्या सत्यतेसंबंधी काहीही सांगता येणार नाही.

85. महाविद्यालयीन विद्यार्थी व विद्यार्थिनींची बुद्धीमत्तेच्या बाबतीत तुलना करावयाची आहे याप्रसंगी बुद्धीमापनाच्या कोणत्या कसोटीचा उपयोग करता येईल?

- (1) कृतियुक्त
- (2) सामुहिक
- (3) वैयक्तिक
- (4) अभाषिक

86. राहूल व रोहित यांचा बुद्धीगुणांक एकच आहे म्हणजेच दोघांचाही मानसिक विकास समान पातळीपर्यंत झाला असला पाहिजे.

- (1) हे विधान बरोबर आहे
- (2) हे विधान चूक आहे
- (3) हे विधान अंशतः बरोबर अंशतः चूक आहे
- (4) सांगता येत नाही

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

87. विसंगत चिन्हगट निवडा.

(1) $\blacktriangle \square \circ \triangleleft \triangleright \circ \triangleleft \triangleright \triangleleft$	(2) $\triangleleft \triangleleft \blacktriangle \triangleright \square \triangleleft \circ \triangleleft \triangleleft \circ$
(3) $\circ \triangleright \triangleleft \square \blacktriangle \circ \triangleleft \triangleleft \triangleleft \triangleleft \circ$	(4) $\circ \triangleleft \blacktriangle \triangleleft \triangleright \triangleleft \square \triangleleft \circ \triangleleft \triangleleft \triangleleft$

88. सर्वांसाठी शिक्षण या शिक्षणासंबंधिच्या जाहीरनाम्यात डलॉर आयोगाने दिलेल्या शिक्षणाच्या आधारात कोणता आधार वेगळा नोंदवलेला नाही ?

(1) स्व-हक्कांसाठी अध्ययन	(2) स्व-शोधासाठी अध्ययन
(3) सहयोगासाठी अध्ययन	(4) ज्ञानसाधनेसाठी अध्ययन

89. भिन्न प्रकारच्या अभिरुची असलेल्या विद्यार्थ्यांसाठी :

- (a) अभ्यासक्रम विविधांगी असावा
- (b) विद्यार्थ्यांना आवडीनुसार काम करण्याची संधी द्यावी
- (c) विविध विषयात अभिरुची निर्माण करावी
- (d) ज्ञानसंपादनाविषयी आवड विकसित करावी

वरील कोणती विधाने बरोबर आहेत ?

(1) फक्त (a) आणि (b)	(2) फक्त (a) आणि (c)
(3) फक्त (c) आणि (d)	(4) वरील सर्व (a), (b), (c), (d)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

90. एक व्यक्ती उत्तरेला एक किलोमीटर गेली. नंतर ती डावीकडे काटकोनात वळली व त्या दिशेने एक किलोमीटर गेली. तेथून ती उत्तरेला एक किलोमीटर गेली. या ठिकाणी ती पुन्हा डावीकडे वळली व दोन किलोमीटर गेली. त्यानंतर ती उजवीकडे काटकोनात वळली व एक किलोमीटर चालली. या ठिकाणी पोहोचल्यानंतर ज्या ठिकाणापासून तिने चालायला सुरुवात केली होती त्या ठिकाणापासून पाच किलोमीटरवर असण्यासाठी तिने ज्या दिशेने जितके अंतर कमीत कमी चालायला हवे ते दर्शवणारा पर्याय निवडा.

(1) उत्तरेला एक किलोमीटर	(2) पश्चिमेला एक किलोमीटर
(3) पूर्वेला दोन किलोमीटर	(4) दक्षिणेला एक किलोमीटर

91. पुढील दोन परिच्छेद वाचून त्या दोन्हींचा सारांश दर्शवणारा जास्तीत जास्त उचित पर्याय निवडा.

व्यक्ती व अध्यापन व्यावहारिक (teaching practitioners) म्हणून सतत अध्ययनात गुंतून राहणारे अध्यापक हे स्वतःच्या व्यवहाराचा दर्जा वाढवण्यासाठी प्रयत्नशील असतात. प्रयोगात्मक विज्ञानातून पुढे येणारे निष्कर्ष हे अंतिम वास्तव म्हणून स्वीकारले की आपल्यालाही प्रयोगशील राहता येईल असे त्यांना वाटते. बोधात्मक चैतविज्ञानाकडे (cognitive neuro science) बहुतांश अध्यापक याच दृष्टिकोनातून पाहतात. पण आपले व्यक्तिमत्त्व म्हणजे आपला मेंदू नाही या वास्तवाकडे दुर्लक्ष करून चालणार नाही. मेंदू व्यक्तीला सातत्याने नवे अनुभव घ्यायला व त्यांना स्वतःच्या वर्तमान आकलन बोधविश्वात सामावून घ्यायला मदद करतो. यालाच अध्ययन प्रक्रिया असे म्हटले जाते. अध्ययन प्रक्रिया ही व्यक्तीकडून स्वतःच्या पर्यावरणाला साद-प्रतिसाद देण्याची सांस्कृतिक स्वरूपाची गतिमान कृती असते. तो कोणत्याही प्रकारे विशिष्ट पायऱ्यांनी रचला जाणारा चैत-अभिक्रम (neural programme) नसतो. म्हणूनच मेंदू आधारित अध्ययन असा काही उपक्रम करण्यात अर्थ नाही.

मानवी अनुभव हे भोवतालात व इतरांच्या समवेत उलगडले जाणारे नृत्य आहे. तुम्ही म्हणजे तुमचा मेंदू नव्हे. आपण आपल्या कल्पना व संवेदनांच्या तुरंगात बंदिस्त झालेले नसतो. जीवनाइतकीच जाणीव जागरूकता ही घटना जग-समावेशक गतिमान प्रक्रिया आहे. पर्यावरणात आपण अगदी आपल्याच घरात पण आपल्या डोक्याबाहेर असतो.

- (1) व्यक्ती ही केवळ तिचा मेंदू नसते.
- (2) जगाशी केलेल्या आंतर्क्रियांमुळे अध्ययन म्हणजेच जाणीव जागृती होते व हे केवळ मेंदूमुळे घडत नाही.
- (3) व्यक्तीच्या अध्ययनात म्हणजेच जाणीव जागृतीत मेंदूचा काहीही सहभाग नसतो.
- (4) चैतविज्ञान हे अध्यापकांसाठी पूर्णपणे निरुपयोगी आहे.

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

92. ओरिगामी व किरिगामी कृतींतून अभिव्यक्त होणारी/च्या संबंधित बुद्धिमत्ता निवडा.

- (a) भाषिक
- (b) अवकाशीय
- (c) व्यक्तिअंतर्गत
- (d) तर्क-गणितीय

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a), (b) (2) (b), (c) (3) (b), (d) (4) (a), (d)

93. पुढे एक विधान व त्यापुढे त्याचा आधार मानली गेलेली (a) व (b) ही दोन गृहीतके दिली आहेत. ती वाचून त्यांच्या संदर्भात पुढीलपैकी उचित पर्याय निवडा.

विधान : समान शालेय शिक्षण प्रणाली बाबत कोणी कितीही आग्रही असले तरीही ते शक्य नाही हे लक्षात घेऊन आर्थिक व सामाजिक दृष्ट्या कमकुवत गटातील मुले शिकतात त्या शाळांकडे शासनाने लक्ष केंद्रित करायला हवे.

गृहीतक (a) : या गटातील मुलांना विविधतापूर्ण संपर्काचा (exposure) लाभ होत नाही म्हणून बौद्धिक विकास योग्य प्रकारे होत नाही.

गृहीतक (b) : या गटातील मुलांच्या घरी पोषक शैक्षणिक वातावरणाचा अभाव असतो.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) व (b) ही दोन्ही गृहीतके विधानात अध्याहृत आहेत.
- (2) (a) व (b) ही दोन्ही गृहीतके विधानात अध्याहृत नाहीत.
- (3) फक्त (a) हे गृहीतक विधानात अध्याहृत आहे.
- (4) फक्त (b) हे गृहीतक विधानात अध्याहृत आहे.

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

94. शाळेत जलसाक्षरता पंधरवडा साजरा केला गेला. या दरम्यान विद्यार्थ्यांनी उत्तम निबंध लिहिले, पथनाट्ये सादर केली, लोकजागृती मोहीम घेतली व "पाणी वाचवूया" या शीर्षकाचे प्रदर्शन भरवले. या नंतर जेव्हा अध्यापकांनी या विद्यार्थ्यांशी पाणी प्रश्नावर गप्पा मारल्या तेव्हा त्यांच्या लक्षात आले की उपक्रमातून झालेल्या विद्यार्थ्यांच्या जलसाक्षरतेचा त्यांच्या वर्तनाशी काहीही संबंध नाही. हे वर्तन कशाचे द्योतक आहे :

- (a) दुबळी स्व-संकल्पना (b) सशक्त आत्मसन्मान
(c) स्व-भानाचा अभाव (d) बाह्यघटकांचा प्रभाव

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) वगळून सर्व (2) (b) वगळून सर्व (3) (c) वगळून सर्व (4) फक्त (d)

95. शांततेसाठी शिक्षण हे जर ध्येय असेल तर विद्यार्थ्यांना पुढीलपैकी कोणती कृती करायला लावणे उचित ठरणार नाही ?

- (1) सर्व संस्कृती, त्यांच्या परंपरा यांची भौगोलिक व ऐतिहासिक पार्श्वभूमी लक्षात घेऊन चिकित्सा करणे.
(2) विशिष्ट व्यक्ती व ग्रंथ यांचा आदर करायला लावून, केवळ याच गोष्टी श्रेष्ठ आहेत याला मान्यता द्यायला लावणे.
(3) विविध संकटांना व घातक परंपरांना तोंड देण्यासाठी पुढाकार घेणे व संबंधित कार्यात सक्रीय सहभाग देणे.
(4) समूहाने परस्परांच्या वर्तनाच्या व्यापक व दूरगामी परिणामांचो चिकित्सा करून सहमतीने वाटचालीचा निर्णय घेणे.

96. व्यक्ती समूहापासून दुरावत जातात. त्यावर समूहाच्या नैतिक मूल्यांचे नियंत्रण राहत नाही अशा स्थितीत वैफल्याच्या अनुभवामुळे व्यक्तीकडून घडून येणाऱ्या आत्महत्या या पुढील प्रकारत येतात :

- (a) 'अहंवादी आत्महत्या'
(b) 'परार्थवादी आत्महत्या'
(c) नियमनहीनता/प्रमाणकशून्यता
(d) दैववादी आत्महत्या

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) फक्त (2) (a) आणि (b) फक्त
(3) (b), (d) आणि (c) फक्त (4) (a), (c) आणि (d) फक्त

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

97. स्वतःकडून कधीच लिंगभेद होणार नाही याची दक्षता घेण्याच्या दृष्टीने विद्यार्थ्यांना सतर्क करण्याकरता पुढीलपैकी सर्वात परिणामकारक ठरण्याची शक्यता जास्त आहे अशी कृती निवडा.
- (1) विविध स्वरूपाचे भेदभाव हे आपल्या देशाच्या मानवतेला प्राधान्य देणाऱ्या परंपरांना बट्टा लावणारे आहेत हे विद्यार्थ्यांना विविध उदाहरणांतून व रंजक गोष्टींतून पटवून देणे.
 - (2) विविध प्रसंगांदरम्यान परस्परांकडून एकमेकांबद्दल अनादर करण्याचे दुष्परिणाम काय होतात हे विद्यार्थ्यांना सोदाहरण स्पष्ट करून सांगणे.
 - (3) अध्ययन कृतींच्या दरम्यान वर्गातील प्रत्येक विद्यार्थ्यांला स्वतःच्या वास्तवाचा शोध घेण्याच्या संधी निर्माण करून त्याला वा तिला स्वतःविषयी आदर बाळगायला प्रोत्साहन देणे.
 - (4) व्यक्तीतील भेदभावांच्या परिणामी निर्माण होणाऱ्या प्रसंगामुळे निर्माण होणाऱ्या अशांततेचा सामाजिक स्वास्थ्यावर होणारा परिणाम अभ्यासण्यास सांगणे.

98. भारतीय राज्यघटनेच्या _____ नुसार सर्व भारतीय नागरीक कायद्यासमोर समान आहेत.

- (1) कलम 14 (2) कलम 15 (1) (3) कलम 19 - 1 (a) (4) कलम 19 - 1 (b)

99. एका व्यक्तीने वीजपुरवठा कंपनीकडे साधारण वस्तीपासून दूर व दुर्गम अशा ठिकाणी जोडणी मागितली आहे. त्या ठिकाणी जोडणी देण्याचा खर्च परवडणार नाही हे कारण देऊन वीज कंपनीने ही मागणी नाकारली आहे. या व्यक्तीने यावर न्यायालयात स्वतःच्या हक्कांतर्गत कंपनीविरोधात दावा दाखल केला असून तुम्हाला न्यायनिवाडा करायचा आहे.

वरील समस्या निराकरणाच्या अनुषंगाने मानवी हक्क, स्वातंत्र्य संवर्धन व त्यांच्या मर्यादा इत्यादी संदर्भात विद्यार्थ्यांच्या जाणिवेला टोकदार करण्याच्या दृष्टीने पुढीलपैकी सर्वात उचित अध्ययन कृती/वातावरण निवडा.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) संबंधित विषयावर प्रत्येक विद्यार्थ्यांकडून संगणक पारदर्शिकांसह मौखिक निबंध सादरीकरण करून घेणे त्यासंदर्भातील माहिती मिळवण्यासाठी विद्यार्थ्यांना मदत देणे.
- (2) संबंधित विषयावर प्रत्येक विद्यार्थ्यांकडून छायाचित्र निबंध तयार करून घेणे व यासाठी सर्वांना आवश्यक वाचन साहित्य उपलब्ध होईल, ते वाचयला पुरेसा वेळ मिळेल हे पाहणे.
- (3) न्यायनिवाड्याचा अभिरूप प्रसंग उभा करून अनेक विद्यार्थ्यांवर न्यायाधिकाची तसेच दावा करणाऱ्या व्यक्ती व वकिलाची भूमिका करण्याचे काम सोपवणे व त्यासाठी आवश्यक प्रश्नाची चिकित्सा करण्यासाठी पुरेसा वेळ, संधी व परिसरातील तज्ज्ञांची मदत मिळवून देणे.
- (4) विद्यार्थ्यांसाठी मानवी हक्क व स्वातंत्र्य संवर्धनाबाबत तज्ज्ञांचे व्याख्यान आयोजित करणे व त्यानंतर मुक्त चर्चा करणे व त्यानंतर त्यांच्या आकलनाची लेखी परीक्षा घेणे.

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

100. नैतिक शिक्षणात _____ या क्षमतांचा समावेश आहे.

- (a) नैतिकतेने विचार करण्याची क्षमता
- (b) योग्य कृती करण्याची क्षमता
- (c) योग्य जाणीवा निर्माण होण्याची क्षमता

वरीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत ?

- (1) फक्त (a)
- (2) (a) आणि (b)
- (3) (a) आणि (c)
- (4) (a), (b) आणि (c)

- 0 0 0 -

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

सूचना — (पृष्ठ 1 वरून पुढे....)

- (8) प्रश्नपुस्तिकेमध्ये विहित केलेल्या विशिष्ट जागीच कच्चे काम (रफ वर्क) करावे. प्रश्नपुस्तिकेव्यतिरिक्त उत्तरपत्रिकेवर वा इतर कागदावर कच्चे काम केल्यास ते कॉपी करण्याच्या उद्देशाने केले आहे, असे मानले जाईल व त्यानुसार उमेदवारावर शासनाने जारी केलेल्या "परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचे अधिनियम-82" यातील तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.
- (9) सदर प्रश्नपत्रिकेसाठी आयोगाने विहित केलेली वेळ संपल्यानंतर उमेदवाराला ही प्रश्नपुस्तिका स्वतःबरोबर परीक्षाकक्षाबाहेर घेऊन जाण्यास परवानगी आहे. मात्र परीक्षाकक्षाबाहेर जाण्यापूर्वी उमेदवाराने आपल्या उत्तरपत्रिकेचा भाग-1 समवेक्षकाकडे न विसरता परत करणे आवश्यक आहे.

नमुना प्रश्न

प्र. क्र. 201. "अंगावर काटा उभा रहाणे" या वाक्यप्रचाराचा अर्थ काय ?

(1) अंग शहारणे	(2) रोमांचित होणे
(3) अतिशय भिती वाटणे	(4) बहरून येणे

ह्या प्रश्नाचे योग्य उत्तर "(3) अतिशय भिती वाटणे" असे आहे. त्यामुळे या प्रश्नाचे उत्तर "(3)" होईल, यास्तव खालीलप्रमाणे प्रश्न क्र. 201 समोरील उत्तर-क्रमांक "③" हे वर्तुळ पूर्णपणे छायंकित करून दाखविणे आवश्यक आहे.

प्र. क्र. 201. ① ② ● ④

अशा पद्धतीने प्रस्तुत प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाचा तुमचा उत्तरक्रमांक हा तुम्हाला स्वतंत्ररीत्या पुरविलेल्या उत्तरपत्रिकेवरील त्या त्या प्रश्नक्रमांकासमोरील संबंधित वर्तुळ पूर्णपणे छायंकित करून दाखवावा. ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK